

На основу члана 15. став 2. Закона о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС”, број 35/23),

Министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања доноси

ПРАВИЛНИК

о поступку прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација и испитивања услова радне средине

1. Уводна одредба

Садржина правилника

Члан 1.

Овим правилником прописују се поступак и рокови превентивних и периодичних прегледа и провере опреме за рад и испитивања електричних и громобранских инсталација, као и превентивних и периодичних испитивања услова радне средине, односно хемијских, биолошких и физичких штетности (осим јонизујућих зрачења), микроклиме и осветљености.

2. Прегледи и провере опреме за рад и прегледи и испитивања електричних и громобранских инсталација

Предмет превентивних и периодичних прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација

Члан 2.

Превентивним и периодичним прегледима и проверама опреме за рад и прегледима и испитивањима електричних и громобранских инсталација проверава се и утврђује да ли су на опреми за рад, прописаној овим правилником, која се користи у процесу рада, примењене мере безбедности и здравља на раду утврђене прописима у области безбедности и здравља на раду, техничким прописима, стандардима и упутствима произвођача.

Опрема за рад, електричне и громобранске инсталације који подлежу превентивним и периодичним прегледима и проверама

Члан 3.

Опрема за рад која подлеже превентивним и периодичним прегледима и проверама, у смислу овог правилника, јесте:

- 1) дизалице и уређаји без обзира на носивост, на механизовани или ручни погон (осим ауто-дизалице која је део опреме на путничким аутомобилима), који служе за дизање, спуштање и преношење терета помоћу челичног или другог ужета, ланца, хидрауличног система и др.;
- 2) подизна платформа на механизовани погон која, помоћу уграђене платформе или корпе, служи за дизање и спуштање запослених ради обављања радних операција;
- 3) висећа скела, на механизовани или ручни погон, која на вертикалним површинама зграда, на фасадама зграда, градилиштима и у објектима намењеним за радне и помоћне просторије служи за дизање и спуштање запослених и материјала, заједно са системом везивања запослених у циљу спречавања пада са висине;

- 4) самоходно возило, на механизовани погон, које се користи за унутрашњи транспорт – вучу, потискивање, дизање, спуштање и преношење терета;
- 5) грађевинска опрема, на механизовани погон, која се користи за унутрашњи транспорт – вучу, потискивање, дизање, спуштање, преношење, сабијање, разастирање, подбушивање материјала и терета;
- 6) уређаји непрекидног транспорта (транспортери) за пренос терета (осим транспортера који се користе у трговинским и сличним објектима);
- 7) преса, маказе, нож и ваљак, на механизовани погон који су фиксно постављени за сечење, пресовање, савијање и извлачење материјала, а у које се материјал за обраду улаже или вади ручно;
- 8) опрема за прераду и обраду метала, дрвета, пластичних и сличних материјала, на механизовани погон, која је привремено или на дужи временски период постављена и/или ослоњена, у коју се материјал за обраду улаже или вади ручно;
- 9) уређаји у којима се наносе и суше премазна средства чије компоненте у додиру са ваздухом образују запаљиве и експлозивне смеше, испарења и хемијске штетности опасне по здравље запослених;
- 10) опрема, односно постројења за производњу, пуњење, мерење и контролу, са цевоводима за напајање, развођење и транспорт експлозивних, отровних и загушљивих флуида – гасова или течности, осим природног гаса (земни гас), у објектима који се користе као радни и помоћни простор, осим за опрему чији је преглед и провера обухваћен другим прописима;
- 11) противексплозијско заштићена опрема за рад, осим противексплозијски заштићене опреме за рад чији је преглед и провера обухваћен другим прописима;
- 12) електричне инсталације ниског напона и громобранске инсталације у објекту намењеном за радне и помоћне просторије;
- 13) привремена електрична инсталација са уређајима, опремом и прибором, постављена за време изградње грађевинских објеката или извођења других радова;
- 14) технолошке линије и друга комбинована опрема за рад која представља функционалну технолошку целину, а садржи неки од типова опреме за рад из тач. од 1) до 12) овог члана, при чему се прегледа и проверава као јединствено постројење;
- 15) остала опрема за рад (машине, уређаји, постројења, инсталације и алати) за коју је послодавац актом о процени ризика утврдио да се на њој врше превентивни и периодични прегледи и провере.

Вршилац превентивних и периодичних прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација

Члан 4.

Прегледе и провере опреме за рад и прегледе и испитивања електричних и громобранских инсталација врши правно лице са лиценцом за обављање послова прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација, које поседује одговарајуће инструменте и уређаје за обављање прегледа и провере, наведене са техничким карактеристикама у прихваћеној методологији.

Стручни налаз

Члан 5.

О извршеном прегледу и провери опреме за рад и прегледу и испитивању електричних и громобранских инсталација издаје се стручни налаз кориснику опреме за рад, најкасније у року од 30 дана од дана обављеног прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација.

Уз стручни налаз правно лице које је обавило прегледе и провере опреме за рад и прегледе и провере електричних и громобранских инсталација прилаже копију лиценце тог правног лица и одговорног лица које је потписало стручни налаз.

Закључак стручног налаза потписује одговорно лице са лиценцом.

Стручни налаз потписује одговорно лице у правном лицу и исти може електронски потписати.

Послодавац у складу са Законом о безбедности и здрављу на раду правном лицу са лиценцом ставља на располагање неопходну документацију и обезбеђује све услове за несметан и безбедан рад (упутство за употребу и безбедан рад, ажурну скицу положаја опреме за рад у простору, безбедан приступ опреми за рад, присуство руковаоца, по потреби пробни терет и сл.).

Садржина стручног налаза

Члан 6.

Стручни налаз, обавезно, садржи:

- 1) пословно име и седиште правног лица са лиценцом које је обавило прегледе и провере опреме за рад и прегледе и испитивања електричних и громобранских инсталација и издало стручни налаз;
- 2) број стручног налаза и датум његовог издавања;
- 3) позив на прописе, односно акте и документе на основу којих је утврђена обавеза обављања прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација;
- 4) назив и седиште корисника опреме за рад и електричних и громобранских инсталација;
- 5) место, датум и време почетка и завршетка прегледа и провере опреме за рад електричних и громобранских инсталација;
- 6) име и презиме одговорног лица са лиценцом за обављање прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација, које потписује стручни налаз;
- 7) име и презиме и стручна спрема лица која су, у складу са методологијама обавила прегледе и провере опреме за рад и прегледе и испитивања електричних и громобранских инсталација;
- 8) податке о опреми за рад и електричним и громобранским инсталацијама која је предмет прегледа, провере и испитивања (ближи подаци којима се идентификује опрема и инсталације са описом намене, односно местом рада у простору – фотографија и скица са положајем и локацијом у простору (за машину, уређај и постројење), као и о материјалима и сировинама који се користе);

9) податке о инструментима и уређајима који су коришћени у поступку прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација;

10) утврђено стање са измереним величинама, односно вредностима и величинама и вредностима карактеристичним за одређене елементе провере у складу са методологијама прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација, са наведеним поступком провере и провереним декларисаним вредностима, као и посебно исказане и утврђене недостатке и неправилности према прописима;

11) закључак да ли су на прегледаној и провереној опреми за рад и електричним и громобранским инсталацијама примењене или нису примењене прописане мере за безбедност и здравље на раду, односно да ли је опрема и инсталације безбедна за употребу – коришћење.

Верификацију отклањања недостатака може вршити искључиво правно лице са лиценцом.

Налепница о неисправности

Члан 7.

Када се утврди да на опреми за рад и електричним и громобранским инсталацијама нису примењене мере за безбедан и здрав рад, лице које врши преглед и проверу опреме за рад дужно је да на видном месту на опреми постави налепницу, са натписом: „НЕИСПРАВНО! ЗАБРАЊЕНО КОРИШЋЕЊЕ!” за означавање неисправности.

Налепница о неисправности треба да буде самолепљива, правоугаоног облика, димензија 350 x 200 mm, црвене подлоге, са натписом беле боје.

После издавања стручног налаза којим се потврђује да су на опреми за рад и електричним и громобранским инсталацијама примењене мере за безбедан и здрав рад са опреме за рад скида се налепница о неисправности.

Рокови за превентивне прегледе и провере опреме за рад и прегледе и испитивања електричних и громобранских инсталација

Члан 8.

Превентивни прегледи и провере опреме за рад обављају се пре почетка коришћења, односно пре давања на употребу запосленима, после ремонта, реконструкције или хаварије, као и пре почетка рада на новом месту рада ако је стационарна опрема премештена са једног на друго место, након отклањања недостатака утврђених од стране правног лица са лиценцом, после наложене мере инспектора рада, као и уколико дође до било којих промена на опреми за рад које утичу на безбедан и здрав рад запослених.

Превентивни прегледи и провере опреме за рад не обављају се за опрему за рад коју, приликом првог стављања у употребу, није потребно склапати, састављати или монтирати или опрему за рад коју је произвођач ставио у погон и предао на коришћење послодавцу, а прегледи и испитивања електричних и громобранских инсталација не обављају се на почетку коришћења нових објеката за које је прибављена употребна дозвола из закона којим се регулише планирање и изградња.

Рокови за периодичне прегледе и провере опреме за рад и прегледе и испитивања електричних и громобранских инсталација

Члан 9.

Периодични прегледи и провере опреме за рад и прегледи и испитивања електричних инсталација обављају се у року који је утврђен техничким прописима и стандардима или који је одређен упутством произвођача, а најкасније у року од три године од дана претходног прегледа и провере, осим периодичних прегледа и провере привремене електричне инсталације са уређајима, опремом и прибором, који се обављају у року од шест месеци од дана претходног прегледа и провере и периодичних прегледа и провере опреме за рад коју послодавац утврди актом о процени ризика, који се обављају у року утврђеном тим актом али не дужим од три године од дана претходног прегледа и провере.

Прегледи и испитивања громобранских инсталација се обављају у року који је утврђен техничким прописима и стандардима за утврђени ниво заштите објекта од атмосферског пражњења за објекте нивоа заштите од атмосферског пражњења 1 и 2 најдужи рок за испитивање износи две године, а за објекте нивоа 3 и 4, тај рок износи четири године.

3. Испитивање услова радне средине

Предмет превентивних и периодичних испитивања услова радне средине

Члан 10.

Превентивним и периодичним испитивањима услова радне средине (у даљем тексту: испитивања) проверава се и утврђује да ли су на радном месту и у радној средини примењене мере безбедности и здравља на раду утврђене прописима у области безбедности и здравља на раду, техничким прописима и стандардима.

На радним местима и у радној средини где се у технолошким процесима појављују или оправдано очекују хемијске, физичке и биолошке штетности, превентивна и периодична испитивања реализују се према Плану и програму мониторинга услова радне средине, који обавезно садрже мерна места, параметре за праћење и периодичку испитивања и то само за параметре хемијских, физичких и биолошких штетности.

План и програм мониторинга услова радне средине израђује правно лице са лиценцом у складу са актом о процени ризика и у сарадњи са послодавцем.

Уколико током времена дође до промена које утичу на услове радне средине неопходно је извршити ажурирање Плана и програма мониторинга.

Ажурирање Плана и програма мониторинга врши правно лице са лиценцом у сарадњи са послодавцем.

Послодавац у складу са Законом о безбедности и здрављу на раду правном лицу са лиценцом ставља на располагање акт о процени ризика и другу неопходну документацију и податке за израду Плана и програма мониторинга услова радне средине.

Садржина и обим испитивања

Члан 11.

Испитивања обухватају:

- 1) микроклиму (температура, брзина струјања и релативна влажност ваздуха);
- 2) хемијске штетности (гасови, паре, димови и прашине);
- 3) физичке штетности (бука, вибрације и штетна зрачења – осим јонизујућих зрачења);
- 4) осветљеност;
- 5) биолошке штетности.

Испитивања се обављају анализом свих елемената услова радне средине тако да се даје јединствена оцена обављеног испитивања.

Испитивања се, по правилу, врше у условима када раде сви технолошки капацитети (опрема за рад, инсталације за климатизацију, проветравање и сл.), што се посебно наводи у стручном налазу.

Испитивање микроклиме

Члан 12.

Испитивање микроклиме врши се на радном месту и радној средини у којој се обавља процес рада, односно у којој се запослени крећу, или задржавају дуже од два сата у току радне смене.

Испитивања микроклиме врше се у летњем и зимском периоду, а не врше се у радној средини у којој се због специфичности технолошког процеса и квалитета производа морају одржавати одређени производни услови (хладњаче, сушаре, просторије за ферментацију и сл.).

Испитивање микроклиме у летњем периоду врши се када је спољна температура изнад 25 степени целзијуса, а у зимском периоду када је спољна температура испод 5 степени целзијуса.

Испитивање микроклиме врши се у складу са прихваћеном методологијом испитивања микроклиме, прописима у области безбедности и здравља на раду, техничким прописима и стандардима.

Испитивање микроклиме у радној просторији чија је површина до 100 m² врши се најмање на једном мерном месту, а у радној просторији чија је површина већа од 100 m² испитивање се врши најмање на сваких следећих 100 m² по једно мерење.

У случају када то технолошки процес захтева, или се у просторији налази више технологија, број мерних места се одређује према захтевима технолошког процеса и карактеристикама објекта.

Испитивање хемијских штетности

Члан 13.

Испитивање хемијских штетности врши се на радном месту и радној средини где се у технолошким и радним процесима појављују хемијске штетности.

Испитивање хемијских штетности у радној средини врши се узимањем једног узорка у зони најдаље од 5 m од извора штетности, односно на радном месту најближем извору штетности на висини 1,5 m изнад пода радног места.

Ако је утврђена концентрација хемијских штетности у зонама из става 2. овог члана изнад дозвољених концентрација, испитивање се наставља узимањем узорака на сваких следећих 5 m од претходног места испитивања, у концентричним круговима, у четири смера од извора штетности, све док испитивања не покажу концентрацију хемијске штетности испод дозвољених концентрација.

Испитивања се врше, по правилу, у условима када раде сви технолошки капацитети (опрема за рад, уређаји и инсталације за вентилацију, проветравање, загревање и сл.), што се посебно наводи у стручном налазу.

На радним местима на којима је у поступку испитивања утврђена концентрација хемијских штетности изнад дозвољених концентрација послодавац је дужан да спроведе све превентивне мере, у циљу смањења концентрација утврђених хемијских штетности, а након спровођења превентивних мера врши се поновно испитивање ради процене ризика.

Ако у радној средини у којој се на радном месту у технолошким и радним процесима појављују хемијске штетности дође до појаве симптома тровања запослених, послодавац је дужан да у радној средини обустави рад и да спроведе све превентивне мере у циљу отклањања извора симптома тровања запослених, а након спровођења превентивних мера да изврши испитивање хемијских штетности на радном месту у радној средини.

Послодавац може да настави рад у радној средини у којој је дошло до појаве симптома тровања запослених, тек након испитивања хемијских штетности у условима прописаним ставом 4. овог члана уз коришћење одговарајуће личне заштитне опреме и утврђивања да је концентрација хемијских штетности испод дозвољених концентрација.

Испитивање хемијских штетности заснива се на познавању технолошког поступка и опасних својстава опасних хемијских материја које се користе, као и на познавању могућности настајања опасних хемијских материја на радном месту у радној средини.

Испитивање хемијских штетности врши се у складу са Планом и програмом мониторинга услова радне средине и прихваћеном методологијом испитивања хемијских штетности квалитативном и квантитативном анализом, прописима у области безбедности и здравља на раду, техничким прописима и стандардима.

Испитивање физичких штетности

Члан 14.

Испитивање физичких штетности врши се на радном месту и радној средини где се при технолошком и радном процесу појављују бука, вибрације и штетна зрачења.

Испитивања се врше, по правилу, у условима када раде сви технолошки капацитети (опрема за рад, уређаји и инсталација за вентилацију, проветравање, загревање и сл.), што се посебно истиче у стручном налазу.

Испитивање вибрација обухвата мерење, анализу и упоређивање измерених величина са дозвољеним вредностима у циљу заштите лица која су изложена њиховом штетном дејству. Испитивање вибрација врши се на додирним површинама опреме за рад, радним површинама, подовима и алатима на којима се појављују вибрације, а са којима запослени долази у непосредан додир.

Испитивање штетних зрачења (осим јонизујућих) врши се на радним местима где се она јављају у процесу рада при употреби материјала или

опреме за рад која зраче. Испитивање штетних зрачења врши се у условима када раде сви извори штетних зрачења.

Испитивање буке, вибрација и штетних зрачења обухвата мерење, анализу и упоређивање измерених величина са дозвољеним вредностима.

Испитивање физичких штетности врши се у складу са прихваћеним Планом и програмом мониторинга услова радне средине и методологијама испитивања буке, вибрација и штетних зрачења, прописима у области безбедности и здравља на раду, техничким прописима и стандардима.

Испитивање осветљености

Члан 15.

Испитивање осветљености на радном месту и радној средини врши се у складу са прихваћеном методологијом испитивања и мерења осветљености, прописима у области безбедности и здравља на раду, техничким прописима и стандардима.

Испитивање осветљености у радној средини врши се након постављања новоизведеног осветљења, после реконструкције постојећег осветљења, промене намене објекта, односно радне просторије у складу са прописима у области безбедности и здравља на раду, техничким прописима и стандардима.

Испитивање биолошких штетности

Члан 16.

Испитивање биолошких штетности у радним просторијама и на свим радним местима где могу да се оправдано очекују у процесу рада врши се у складу са Планом и програмом мониторинга услова радне средине и прихваћеном методологијом испитивања биолошких штетности, прописима у области безбедности и здравља на раду, техничким прописима и стандардима.

Вршилац превентивних и периодичних испитивања услова радне средине

Члан 17.

Испитивање услова радне средине, осим испитивања биолошких штетности, врши правно лице са лиценцом за обављање послова испитивања услова радне средине, које поседује одговарајућу опрему за испитивање услова радне средине, наведену са техничким карактеристикама, периодом еталонирања и периодом и начином међупровере у прихваћеној методологији.

Испитивање услова радне средине – биолошких штетности, врши правно лице са лиценцом за обављање послова испитивања услова радне средине – биолошких штетности, које поседује одговарајуће инструменте, опрему, лабораторије и уређаје за испитивања и анализу биолошких штетности, наведене са техничким карактеристикама, периодом еталонирања и периодом и начином међупровере у прихваћеној методологији.

Стручни налаз

Члан 18.

О извршеном испитивању услова радне средине издаје се стручни налаз најкасније у року од 30 дана од дана обављеног испитивања.

Уз стручни налаз правно лице које је обавило испитивања услова радне средине прилаже копију лиценце тог правног лица и одговорног лица које је потписало стручни налаз.

Закључак стручног налаза потписује одговорно лице са лиценцом.

Стручни налаз потписује одговорно лице у правном лицу и исти може електронски потписати.

Стручни налаз издаје се у целини за сва обављена испитивања услова радне средине, а у зависности од технолошког процеса.

Изузетно за испитивање биолошких штетности може се издати посебан стручни налаз.

Садржина стручног налаза

Члан 19.

Стручни налаз, обавезно, садржи:

- 1) пословно име и седиште правног лица са лиценцом које је обавило испитивање услова радне средине и издало стручни налаз;
- 2) број стручног налаза и датум његовог издавања;
- 3) позив на прописе на основу којих је утврђена обавеза вршења испитивања услова радне средине;
- 4) назив и седиште корисника код ког су вршена испитивања услова радне средине;
- 5) место, датум и време вршења испитивања услова радне средине;
- 6) име и презиме одговорног лица са лиценцом за обављање испитивања услова радне средине, које потписује стручни налаз;
- 7) име и презиме и стручна спрема лица која су, у складу са методологијама вршила испитивања услова радне средине;
- 8) податке којима се ближе одређују радна места у радној средини и места на којима су вршена испитивања (опис, фотографија, скица, графички приказ у простору и сл.) са параметрима услова рада који су утврђени у току испитивања;
- 9) податке о инструментима и уређајима који су коришћени у поступку испитивања услова радне средине;
- 10) утврђено стање, нивои или величине са придруженом мерном несигурношћу карактеристични за одређене елементе испитивања у складу са методологијама испитивања услова радне средине уз приказ дозвољених вредности у складу са прописима у области безбедности и здравља на раду, техничким прописима и стандардима, као и посебно исказане ризике по здравље запослених због присуства физичких и хемијских штетности изнад дозвољених нивоа или концентрација, недовољне осветљености и микроклиме изван зоне комфора;
- 11) закључак да ли су на радном месту и у радној средини измерене величине у дозвољеним границама уз приказ дозвољених вредности у складу са прописима у области безбедности и здравља на раду, техничким прописима и стандардима, односно да ли су примењене или нису примењене прописане мере за безбедност и здравље на раду.

Верификацију отклањања недостатака може вршити искључиво правно лице са лиценцом.

Извештај о испитивању

Члан 20.

На основу наложене мере инспектора рада или за потребе процене ризика врше се испитивања појединих елемената услова радне средине за која се издаје извештај о испитивању са истом садржином коју има стручни налаз.

Рокови за превентивне прегледе и испитивања услова радне средине

Члан 21.

Превентивна испитивања услова радне средине обављају се у периоду трајања од шест месеци, од почетка рада радног, односно технолошког процеса, реконструкције објекта у ком се обавља радни процес (уређаја за грејање, вентилацију или климатизацију, и сл.) или замене техничких капацитета којима се мењају услови рада, при чему испитивања услова радне средине морају започети са даном започињања рада технолошког процеса и морају се обављати на свака три месеца, независно од испитивања планираних Планом и програмом мониторинга услова радне средине.

Превентивна испитивања услова радне средине обављају се и након отклањања недостатака утврђених од стране правног лица са лиценцом, после наложене мере инспектора рада и уколико дође до било које промене која може утицати на услове радне средине, независно од испитивања планираних Планом и програмом мониторинга услова радне средине.

Рокови за периодична испитивања услова радне средине

Члан 22.

Периодична испитивања услова радне средине обављају се на радном месту у радној средини најкасније у року од три године од дана претходног испитивања.

4. Прелазне и завршне одредбе

Усклађивање пословања

Члан 23.

Послодавци и правна лица којима су издате лиценце за обављање послова прегледа и провере опреме за рад и испитивања услова радне околине, дужни су да своје пословање ускладе са одредбама овог правилника до 28. априла 2025. године.

Престанак важења ранијег прописа

Члан 24.

Даном ступања на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о поступку прегледа и провере опреме за рад и испитивања услова радне околине („Службени гласник РС”, број 15/23).

Ступање на снагу

Члан 25.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број 110-00-00001/2024-01
У Београду, 4. септембра 2024. године
Министар,
Немања Старовић, с.р.